

Marcin URBĄŃSKI

DOKTRYNA WOJENNA FEDERACJI ROSYJSKIEJ Z 2014 ROKU – DAWNY ZWIĄZEK RADZIECKI W NOWEJ ODSŁONIE?

Wraz z końcem 2014 roku, 26 grudnia, prezydent Federacji Rosyjskiej, Władimir Putin podpisał nową doktrynę wojenną¹. Jest to czwarty, po doktrynach z 1993, 2000 i 2010 roku dokument określający charakter zbrojnej obrony i ochrony państwa rosyjskiego. Potrzeba zaktualizowania dotychczasowej „konstytucji wojennej” jest odpowiedzią na zmieniający się charakter zagrożeń militarnych dla interesów Federacji Rosyjskiej². Dynamika przekształcającego się środowiska bezpieczeństwa międzynarodowego nieustannie stwarza nowe zagrożenia i zmusza państwa do reagowania na nie. Rzeczą niemal oczywistą jest, że Federacja Rosyjska stosuje, mając na względzie powyższe, zasadę akcji i reakcji. Jej działania w mniejszym lub większym stopniu są odpowiedzią na politykę strony przeciwnej. W tym przypadku największym zagrożeniem w nowej doktrynie wojennej jest Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego.

Stworzenie niniejszego artykułu wynika z niedostatku dokładnej analizy treści najnowszej doktryny wojennej Federacji Rosyjskiej. Brak jej opracowania w języku polskim wymaga od autora dokładnego przestudiowania rosyjskiego oryginału i pokazania najistotniejszych jego założeń. Istotną cechą poniższego opracowania będzie wskazanie zachodnich komentarzy i reakcji na nowy strategiczny dokument jak też ukazanie zupełnie odmiennego charakteru interpretacji doktryny przez środowisko *stricte* rosyjskie.

Oprócz celu głównego, jakim jest przybliżenie najważniejszych założeń najnowszej doktryny wojennej Federacji Rosyjskiej, autor w swoich rozważaniach będzie chciał podjąć także próbę porównania strategicznych dokumentów, w tym przypadku interpretacji zostanie poddana ostatnia doktryna wojenna Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich.

Mimo upływu prawie trzydziestu lat, nowa doktryna wojenna Federacji Rosyjskiej ma wiele wspólnego z tą, z 1987 roku. Sytuacja ta stwarza możliwość wyróżnienia pewnych elementów, które pomimo zmieniającego się środowiska bezpieczeństwa międzynarodowego, zmiany układu sił na świecie a także upadku

---

¹ Doktryna wojenna to zespół przyjętych w danym państwie (koalicji) poglądów na charakter przyszłej (ewentualnej) wojny, na przygotowanie do niej państwa (koalicji), a zwłaszcza jego (jej) sił zbrojnych oraz na sposobie prowadzenia wojny. Zob. Leksykon wiedzy wojskowej, Warszawa 1979, s. 88.

² *Военная доктрина Российской Федерации*, <http://static.kremlin.ru/media/events/files/41d527556bec8deb3530.pdf>, z dn. 08.04.2015r. s. 1.

komunizmu w Europie Środkowej i Wschodniej, pozostają niezmiennie. Pozwala to także, na podstawie trzech wcześniejszych doktryn, już we wstępie postawić tezę, że wszystkie dokumenty są spójne i wyrażają ciągłość założeń ich autorów.

Wobec powyższego, autor chciałby podzielić przedmiot badań na dwie części. W pierwszej, przedstawić charakterystykę doktryny wojennej Federacji Rosyjskiej z 2014 roku i jej trzech poprzednich wersji. Druga część z kolei, poświęcona zostanie zagadnieniom związanym z doktryną komunistyczną i ponadczasowym cechem, jakie można w niej wskazać, widocznym także w najnowszej doktrynie wojennej.

Z racji aktualnego charakteru zagadnienia, nie zostały jeszcze opracowane monografie zwarte traktujące o nowej doktrynie, tak też autor swoje rozważania opierać będzie w głównej mierze o opinie ekspertów, komentarze środowisk zachodnich i wschodnich jak również o własne spostrzeżenia związane z podejmowanym obszarem badań.

Doktryna wojenna Rosji – cechy szczególne

Nowa doktryna wojenna Federacji Rosyjskiej to dokument składający się z trzech rozdziałów, w których zawiera się pięćdziesiąt osiem punktów. Została opracowana przez Radę Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej i Ministerstwo Obrony, dokładniej przez wyższych urzędników wojskowych i wywiadowczych, którym przewodził Nikołaj Patruszew³. Nowe dyrektywy wojskowe okazały się znacznie ostrzejsze niżeli w poprzedniej doktrynie z 2010 roku. Zadania strategii określono na kolejne 30 lat, oprócz nich zawierają się w niej podstawowe założenia wojennej organizacji i plan obrony Federacji Rosyjskiej.

Zgodnie z zapisami, dokument posiada obronny charakter. Interpretacja go z punktu widzenia Rosji - faktycznie to potwierdza. Sam prezydent Putin, w wystąpieniu na rozszerzonym posiedzeniu kolegium Ministerstwa Obrony, podkreślił, że *Rosyjska doktryna wojenna pozostaje obronna pomimo wzrostu aktywności NATO we Wschodniej Europie. Rosja będzie przy tym bronić swojego bezpieczeństwa konsekwentnie i stanowczo*⁴. Jak natomiast postrzega ją Zachód? Ocenia jako agresywną, co też ma swoje uzasadnienie. Na pierwszym miejscu Rosja wymienia NATO jako główne zewnętrzne zagrożenie militarne, o czym autor wspominał powyżej⁵.

Jego rzecznik Oana Lungescu następująco odpowiada na znowelizowaną treść rosyjskiej doktryny, (...) *Wszelkie środki podjęte dotychczas dla obrony sojuszników mają wyraźnie obronny charakter, są właściwe i*

---

³ Nikołaj Patruszew - Sekretarz Rady Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej w maju 2008, były dyrektor Federalnej Służby Bezpieczeństwa (FSB) (sierpień 1999 - maj 2008), generał armii (2001), <http://viperson.ru/wind.php?ID=884>, z dn. 20.04.2015 r.

⁴ *Putin określił charakter rosyjskiej doktryny wojennej*, http://pl.sputniknews.com/polish.ruvr.ru/news/2014_12_19/Putin-okreslil-charakter-rosyjskiej-doktryny-wojskowej-2302/, z dn. 08.04.2015 r.

⁵ W doktrynie z grudnia 2014 roku Federacja Rosyjska z nazwy wymienia zagrożenie zewnętrzne, jakim jest Sojusz Północnoatlantycki. Autor przypomina, że w poprzedniej doktrynie wojennej, z 2010 roku o zagrożeniu tym mówiono bardziej dyplomatycznie, mianowicie Rosja była zaniepokojona rozszerzeniem granic innych sojuszy wojskowych i ich infrastruktury w bezpośrednim jej sąsiedztwie.

zgodne z prawem międzynarodowym. (...) To raczej postępowanie Rosji narusza zasady prawa międzynarodowego i kwestionuje bezpieczeństwo Europy, co odnosi się także do jej działań na Ukrainie⁶. W dalszej treści oświadczenia, pani rzecznik zaznacza, że NATO jest otwarte na wznowienie dobrych relacji z Rosją, pod warunkiem, gdy ta będzie przestrzegać zasad prawa międzynarodowego i prawa narodów do decydowania o swojej przyszłości⁷.

Treść dokumentu wyraźnie uwidacznia sytuację, w której NATO w świadomy sposób stara się okrażyć Rosję używając w tym celu różnych środków niemilitarnych, w tym – politycznych, ekonomicznych i informacyjnych. Zdaniem autora, Rosja ekspansji Sojuszu Północnoatlantyckiego nie rozpatruje z perspektywy suwerennych decyzji państw, ale raczej jako ograniczenie rosyjskiego interesu narodowego i wywierania wpływu na państwa poradzieckie. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na poprzednie rosyjskie doktryny i na ich przesłanie, pozwoli to zauważyć wyraźną ewolucję. Posiłkując się doktryną z 1993 roku, a więc pierwszą w nowopowstałej Federacji Rosyjskiej, można zauważyć, że Rosja nie posiadała żadnych potencjalnych przeciwników. Zobowiązywała się użyć siły tylko w przypadku samoobrony. Siły jądrowe uważała jako środek odstraszający i polityczny, a nie jako środek wojny. Co interesujące, doktryna w ówczesnym czasie ani razu nie wymieniła słowa „NATO”.

Z perspektywy czasu, dokument z 1993 roku posiadał abstrakcyjny charakter. Nie były w nim jasno zdefiniowane cele wojskowe, polityczne jak również wojskowo - strategiczne. Było to spowodowane m. in. trudnym okresem, nową rzeczywistością geopolityczną jak też przejawiającą się traumą związaną z rozpadem ZSRR. Ponadto, pierwsza, poradziecka doktryna nie zawierała dogłębnej analizy sytuacji politycznej i wojskowo – strategicznej, zarówno w świecie jak i w samej Rosji. Dokument nie definiował także długofalowej polityki wobec Stanów Zjednoczonych i Sojuszu Północnoatlantyckiego. Kolejnym aspektem był brak konkretnych form i metod prowadzenia wojny. Cechami doktryny, które pozostały zachowane do dnia dzisiejszego, są zagrożenia związane z niebezpiecznym rozszerzaniem się bloków i sojuszy wojskowych jak również nagromadzeniem wojsk na granicy w bliskim sąsiedztwie Federacji Rosyjskiej.

Dokument wojenny z 2000 roku posiadał odmienne założenia, niżeli ten, z 1993 roku. Przede wszystkim kompleksowo opisał sytuację wojskowo – polityczną, czynniki destabilizujące i źródła zagrożeń. Doktryna została przyjęta po pierwszym, tak znaczącym rozszerzeniu Sojuszu Północnoatlantyckiego w 1999 roku, a ponadto po natowskich bombardowaniach w Federalnej Republice Jugosławii⁸.

---

⁶ C. J. Williams, *Russia revises military doctrine to name NATO as chief threat*, <http://www.latimes.com/world/europe/la-fg-russia-military-doctrine-nato-20141226-story.html>, z dn. 08.04.2015 r.

⁷Tamże

⁸ Rosja stała się z jednej strony, zakładniczką imperialnych planów Miloszevicia, zaś z drugiej - pionkiem w politycznej grze USA, w której stawką jest utrwalenie amerykańskiej hegemonii w świecie - *Pax Americana*. Według rosyjskich komentatorów, najpoważniejszą i najboleśniejszą stratą, jaką poniosła Moskwa w wojnie Kosowo jest wyraźne osłabienie jej wpływów na obszarze b. ZSRR i państw dawnego bloku wschodniego, *Prasa rosyjska wobec konfliktu na Bałkanach*, „Przegląd Prasowy” nr 8, 7.05.1999 r, <http://niniwa22.cba.pl/ROSJA6.HTM>, z dn. 20.04.2015 r.

Stało się to poniekąd wyznacznikiem przyjęcia niektórych zasadniczych kierunków w polityce Rosji i zmiany podejścia do zaistniałej rzeczywistości. Sam proces przyjęcia nowych członków do NATO został krytycznie oceniony. Rozszerzenie na Wschód spowodowało zarówno ilościowy jak i jakościowy wzrost liczby baz wojskowych Sojuszu, a także zintensyfikowanie jego sił zbrojnych w pobliżu granic państwa rosyjskiego. Podkreślono w nim, podobnie jak w poprzednim, że głównym zagrożeniem zewnętrznym jest gromadzenie się wojsk innych państw w bliskim sąsiedztwie Federacji.

Ostatnią doktryną, poprzedzającą tę z 2014 roku jest dokument opracowany w 2010 roku. Pokazał on zupełnie nowe podejście do zmieniających się zagrożeń środowiska bezpieczeństwa międzynarodowego. Pozwalał na umieszczenie Sił Zbrojnych Rosji poza jej granicami w celu obrony swoich interesów i obywateli, a dodatkowo utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa⁹. Za główne zagrożenia militarne uznano wzmocnienie NATO poprzez przyjęcie nowych państw, a także wdrażanie systemów obrony przeciwrakietowej w Europie Środkowej, nasilenie napięć politycznych i wojskowych, zaostrzenie stosunków międzypaństwowych jak również stworzenie warunków do użycia siły wojskowej. Z obserwacji autora wynika, że począwszy od 2000 roku, można zauważyć swego rodzaju sinusoidę w stosunkach NATO – Rosja, bądź raczej Waszyngton – Moskwa.

Po zbliżeniu się obydwu państw w 2001 roku¹⁰ i wspólnej deklaracji walki z międzynarodowym terroryzmem nastąpił 2003 rok¹¹ i stopniowe pogarszanie się relacji. Ostatecznym etapem napiętych już stosunków między dwoma państwami była wojna gruzińska w 2008 roku. Konflikt w Gruzji był swego rodzaju starciem z USA, które było istotnie zaangażowane w tym państwie. Okres od 2009 do 2010 roku był czasem „resetu” w kontaktach między państwami, a stało się to m. in. za sprawą zmiany na stanowisku prezydenta Stanów Zjednoczonych¹² jak również podpisaniu nowego traktatu START¹³.

Reasumując, główne postanowienia zawarte w doktrynach na przestrzeni niespełna 20 lat, znacząco się nie zmieniły. W każdym kolejnym dokumencie dodatkowo jednak powstawały nowe klauzule, które dopasowywały państwo do zmieniającej się rzeczywistości. Szkielet natomiast, pozostawał ten sam, co tworzyło pewną ciągłość, dającą wyraz w kolejnych doktrynach wojennych Federacji Rosyjskiej.

Wracając jednak do strategicznego dokumentu z 2014 roku, jest on otwartą deklaracją celów strategicznych, politycznych i wojskowych. Pokazuje światu

---

⁹ R. Śmigielski, *Doktryna wojenna Federacji Rosyjskiej*, Biuletyn PISM, nr 28 (636), 18.02.2010 r.

¹⁰ 11 września 2001 r. - seria czterech ataków terrorystycznych na terytorium Stanów Zjednoczonych przeprowadzonych za pomocą uprowadzonych samolotów pasażerskich.

¹¹ Konflikt zbrojny, który rozpoczął się 20 marca 2003 między koalicją sił międzynarodowych (głównie USA i Wielkiej Brytanii) a armią Iraku.

¹² W 2008 roku republikanina - George'a W. Busha na stanowisku prezydenta USA zastąpił demokrat - Barack Obama.

¹³ Nowy traktat START został podpisany przez oba kraje 8 kwietnia 2010 roku i ratyfikowany w styczniu 2011 roku. Zastąpił on wygasły w grudniu 2009 roku traktat START oraz traktat SORT z 2002 roku.

realne zamiary i cele Federacji Rosyjskiej. Interesującym zapisem w nowej doktrynie jest pkt. dziesiąty, który w sposób jednoznaczny przedstawia fakt, że współczesny system bezpieczeństwa międzynarodowego nie zapewnia równomiernego bezpieczeństwa dla wszystkich państw¹⁴. Federacja Rosyjska wobec powyższego nie pozwoli na istnienie sytuacji, w której w sąsiedztwie jej granic mogą istnieć nierozwiązane konflikty regionalne. W tym przypadku jako rozwiązanie widzi zmuszenie do zapobieżenia niestabilności używając odpowiednich środków i metod. Do tego celu wykorzystuje, podobnie zresztą jak NATO organizację ćwiczeń wojsk niedaleko granic Sojuszu w ramach współpracy w Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym¹⁵ i Szanghajskiej Organizacji Współpracy¹⁶.

Bezpośrednie manewry kontyngentów wojsk państw obcych w przekonaniu Moskwy, zwłaszcza na terytorium jej „bliskiej zagranicy”, głównie w obszarze nadbałtyckim, Rosja odbiera jako bezpośrednie zagrożenie militarne, które wymaga z jej strony jednoznacznej odpowiedzi. *Rossijskaja Gazieta* interpretując nową doktrynę wojenną wobec ewentualnego wykorzystania siły, mówi stanowczo, że państwo rosyjskie użyje siły tylko wtedy, gdy wyczerpie pokojowe sposoby rozwiązywania konfliktów¹⁷ i środki niemilitarne. W celu utrzymania wpływów na Ukrainie, Rosja użyła niezbędnych środków i metod politycznych, gospodarczych, informacyjnych, pomoc humanitarną by na końcu wykorzystać środki i metody wojskowe. Podobnie uczyniła w Gruzji, stosując siłę jako ostateczność. W dalszej charakterystyce, w doktrynie można dostrzec środki w ukrytej postaci, a mianowicie działania informacyjne, prowadzone w rejonie konfliktów jak też użycie sił specjalnych. Wymienia się jeszcze jedną ewentualność - otwarte użycie siły, które zastosowane może być dopiero na pewnym etapie, przede wszystkim do osiągnięcia końcowego sukcesu w konflikcie.

Strategia z 2014 roku, w związku z powyższym jest poniekąd odpowiedzią na zmieniającą się sytuację na Ukrainie i wokół niej, a także w Afryce Północnej, Syrii, Iraku i Afganistanie. Zdaniem profesora Romana Kuźniara - doradcy

---

¹⁴ *Военная доктрина Российской Федерации*, s. 4.

¹⁵ *Organizacja Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym (OUBZ)*, ros. Организация Договора о Коллективной Безопасности (ОДКБ) - organizacja międzynarodowa niektórych państw WNP i byłego ZSRR o charakterze politycznym i wojskowym obejmująca swym zasięgiem kraje Europy Wschodniej oraz Azji. Organizacja powstała 15 maja 1992 roku na mocy Traktatu Taszkieńskiego o bezpieczeństwie zbiorowym, który podpisały: Armenia, Kazachstan, Kirgistan, Rosja (FR), Tadżykistan i Uzbekistan. 24 września 1993 roku do organizacji przystąpił Azerbejdżan, 9 grudnia 1993 roku Gruzja (wystąpiła z organizacji w 1999 roku), natomiast 31 grudnia 1993 roku Białoruś (RB).

¹⁶ *Szanghajska Organizacja Współpracy* (ang. Shanghai Cooperation Organization – SCO) - organizacja subregionalna utworzona 15 czerwca 2001 roku w Szanghaju przez Chiny, Kazachstan, Kirgistan, Rosję, Tadżykistan i Uzbekistan na bazie istniejącej od 1996 tzw. Piątki Szanghajskiej. SCO koncentruje się na kwestiach bezpieczeństwa: kontrterroryzmie, zwalczaniu ekstremizmu i separatyzmu, rozwiązywaniu konfliktów granicznych, budowie wzajemnego zaufania, w ostatnich latach zwróciła się też ku współpracy gospodarczej. Wiodącą rolę w SCO odgrywają Chiny i Rosja. SCO przeciwstawia się trwałej obecności wojskowej USA w Azji Środkowej. Głównym organem SCO jest coroczny szczyt szefów państw, regularnie spotykają się też szefowie rządów. W 2004 roku status obserwatora w SCO uzyskała Mongolia, a w 2005 roku – Indie, Iran i Pakistan.

¹⁷ *Что доктрина прописала*, <http://www.rg.ru/2014/12/29/doktrina.html>, z dn. 20.04.2015 r.

prezydenta RP do spraw zagranicznych, doktryna wojenna Rosji nie zagraża bezpośrednio krajom Sojuszu Północnoatlantyckiego ani Unii Europejskiej. Według niego zagrożone mogą się czuć państwa bezpośrednio sąsiadujące z Rosją, były kraje ZSRR¹⁸. W tym miejscu należy zwrócić szczególną uwagę na państwa nadbałtyckie. Przed rozpadem, Związek Radziecki dzięki nim posiadał trzy strategiczne porty, które umożliwiały mu otwartą drogę na południe. Interesująca wydaje się być sytuacja, kiedy priorytetem dla rządu rosyjskiego jest nowoczesne wyposażenie armii a w tym marynarki wojennej. Dzięki dostępowi do portów w łotewskiej Windawie, litewskiej Kłajpedzie i estońskim Tallinie – Rosja zapewniłaby sobie otwartą drogę w kierunku Arktyki, która wyraźnie zaznaczona jest w nowej doktrynie jako jeden z głównych interesów. Idąc za Krzysztofem Kubiakiem (...) *Federacja Rosyjska dysponuje za kołem podbiegunowym największym potencjałem militarnym ze wszystkich państw uczestniczących w arktycznej rozgrywce. I chociaż nie wydaje się, by argument siły militarnej w poruszanych kwestiach miał się okazać decydujący, to jednak nie może być on lekceważony*¹⁹. Ponadto Roman Kuźniar wskazuje na zagrożenie dla bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej, nagłe i radykalne zmiany polityczne w krajach sąsiadujących, wyrażając swoją opinię w następujący sposób: *Jeśli Rosja zdecydowała się na interwencję po upadku prezydenta Wiktora Janukowycza, to oznacza, że gdyby podobny scenariusz zdarzył się w innych krajach sąsiadujących z Rosją, innych krajach byłego Związku Sowieckiego, to Rosja zastrzega sobie prawo do reagowania w taki sam sposób. Ja to nazywam nową doktryną Breżniewa. Doktryna Breżniewa przyjęta w latach 60. mówiła o tym, że upadek socjalizmu czy przewrót w jednym z krajów komunistycznych, oznaczałby zagrożenie dla bezpieczeństwa krajów wspólnoty komunistycznej, Układu Warszawskiego i wymagałoby interwencji zbrojnej*²⁰.

Kuźniar w swoim stwierdzeniu daje wyraźny sygnał do zachowania stabilnej i jasnej sytuacji politycznej w krajach, które graniczą z Rosją. Nie należy dopuścić do okoliczności sprzyjających ponownemu wykorzystaniu przez Rosję casusu Kosowa, tak jak to było w przypadku Krymu²¹. O Ukrainie, w zupełnie innych realiach mówi także Dyrektor Centrum Prognoz Wojskowych Federacji Rosyjskiej, Anatolij Cygan. Uważa on, że w nowej doktrynie wojennej bierze się pod uwagę zwiększenie poziomu wpływu innych państw na sytuację na Ukrainie i w Syrii. Według niego, państwa te nie posiadają świadomości nowych zagrożeń. Zwraca także uwagę na działalność obcych służb wywiadowczych²², co w przekonaniu rosyjskiej opinii publicznej przejawia się w postrzeganiu kryzysu na Ukrainie jako specjalnej prowokacji Niemiec i Stanów Zjednoczonych. Podobnie w tym temacie

---

¹⁸ <http://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/rbn-o-doktrynie-wojennej-rosji,525179.html>, z dn. 10.04.2015 r.

¹⁹ K. Kubiak, *Potencjał wojskowy Floty Północnej*, <http://www.armia24.pl/na-morzu/98-marynarka-wojenna/1862-potencjal-wojskowy-floty-polnocnej>, z dn. 21.04.2015 r.

²⁰ Tamże

²¹ Powołanie się na decyzję międzynarodowego sądu ONZ w sprawie Kosowa z 2010 r. Według sentencji tamtego orzeczenia - nie jest naruszeniem prawa międzynarodowego jednostronne proklamowanie niepodległości przez część państwa.

²² *Что доктрина прописала*, <http://www.rg.ru/2014/12/29/doktrina.html>, z dn. 21.04.2015 r.

wypowiada się wiceminister obrony Federacji Rosyjskiej, Anatolij Antonow, który twierdzi, że nowy rząd Ukrainy jest bezprawny, a jego służby informacyjne stanowią bezpośrednie zagrożenie²³. I choć prawie zawsze wypowiedzi rosyjskich polityków są podważane przez zachodnie środowiska, to w tym przypadku autor przyznaje rację zastępy ministra. Bo co by było, gdyby legalny prezydent Ukrainy – Janukowicz nie został bezprawnie obalony? Najprawdopodobniej nie miałaby miejsca obecna konfliktogenna sytuacja na wschodzie państwa ukraińskiego jak też przyłączenie Krymu do Rosji. W przekonaniu Federacji Rosyjskiej, ochrona jej obywateli nie ogranicza się tylko i wyłącznie do ochrony fizycznej. Definiowana jest przede wszystkim jako zabezpieczenie ich przed dyskryminacją i ograniczeniem praw, swobód i interesów. Mylne zachodnie postrzeganie prostej, z perspektywy rosyjskiej - zależności, że obywatel rosyjski powinien korzystać w pełni ze swoich praw w każdym miejscu na świecie - stawia Rosję jako źródło militarnego zagrożenia i destabilizacji.

Do pozostałych zagrożeń zewnętrznych, jakie wymienia się w doktrynie, Federacja zalicza rozmieszczenie kontyngentów wojskowych obcych państw na terytorium krajów z nią sąsiadujących, a także w obszarach przyległych. Wymienia także presję polityczną i militarną wobec jej samej ze strony podmiotów stosunków międzynarodowych, a konkretnie próby zdestabilizowania sytuacji politycznej a tym samym osłabienia państwa. Można do nich zaliczyć przede wszystkim: surowce naturalne²⁴, słabość instytucji²⁵, bezrobocie (5,8%²⁶), presję społeczną²⁷ i zagrożenie islamskim ekstremizmem²⁸. Dokument przedstawia także kolejne zagrożenie, jakim jest stworzenie systemów tarczy antyrakietowej, które podważają stabilność i naruszają równowagę sił w sferze nuklearnej i rakietowej²⁹.

W odpowiedzi, Rosjanie w Obwodzie Kaliningradzkim instalują najnowocześniejsze systemy przeciwlotnicze i przeciwrakietowe S-400 Triumf wraz z radarem Woroneż-DM wchodzącym w skład rosyjskiego systemu wczesnego ostrzegania przed pociskami balistycznymi³⁰ (Rys. 1).

---

²³ *Минобороны разъяснит иностранцам суть новой военной доктрины России*, <http://lenta.ru/news/2015/02/24/doctrine/>, z dn. 21.04.2015 r.

²⁴ 50 proc. przychodów w rosyjskim budżecie pochodzi od tego, co można znaleźć pod ziemią, czyli ropy i gazu. Ich ceny od miesięcy są niskie. Ogromne uzależnienie Rosji od sprzedaży tych surowców jest głównym czynnikiem negatywnie wpływającym na tamtejszą gospodarkę.

²⁵ Rosja znajduje się w czołówce rankingu najbardziej skorumpowanych państw na świecie.

²⁶ Stopa bezrobocia, <http://pl.tradingeconomics.com/russia/unemployment-rate>, z dn. 08.04.2015 r.

²⁷ Władimir Putin nadal cieszy się zaskakująco wysokim poparciem społecznym, ale przy tak silnych zawirowaniach gospodarczych wkrótce może się to zmienić. Kiedy głęboki kryzys osiągnie Rosjan, państwo nie będzie w stanie wypłacać świadczeń, czyli np. emerytur, bezrobocie dalej będzie rosnać, a rubel stanie się jeszcze bardziej bezwartościowy, to społeczeństwo może powiedzieć “dość”.

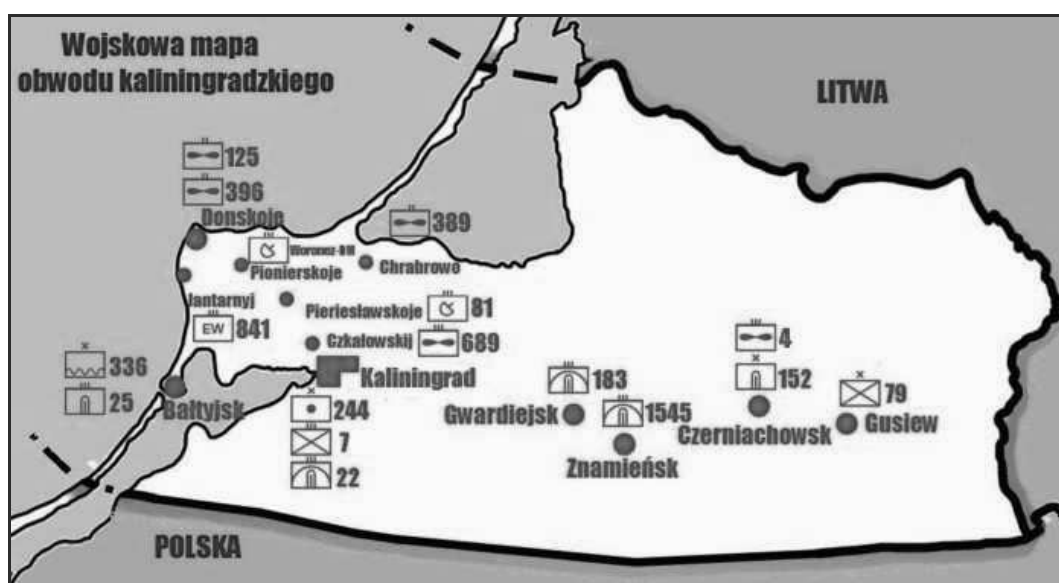
Poza sytuacją ekonomiczną wielu Rosjanom przeszkadza brak wolności prasy, czy fala emigracji klasy średniej. Te wszystkie czynniki sprawiają, że presja społeczeństwa na władzę będzie coraz silniejsza.

²⁸ Rosja, podobnie jak część państw w Europie, zmagą się z rosnącym nacjonalizmem i ksenofobią, które prowadzą do zwiększonej działalności organizacji ekstremistycznych.

²⁹ *Военная доктрина Российской Федерации*, s. 5.

³⁰ R. Ciechanowski, *Rosyjskie siły zbrojne w Kaliningradzie*,

<http://dziennikzbrojny.pl/artykuly/art,2,6,6819,armie-swiata,potencjal,rosyjskie-sily-zbrojne-w->

Rysunek 1.
Roźmieszczenie waźniejszych jednostek w Obwodzie Kaliningradzkim.

Źródło:

<http://dziennikzbrojny.pl/artykuly/art,2,6,6819,armie-swiata,potencjal,rosyjskie-sily-zbrojne-w-kaliningradzie>, z dn. 08.04.2015 r.

Wobec powyższych, doktryna z 2014 roku jest reakcją na nowe zagrożenia, szczególnie na ekspansję NATO w kierunku granic Rosji. Jest też sumą działań, jakie podejmuje Federacja Rosyjska przeciwko planom stworzenia przez Sojusz globalnego systemu obrony przeciwrakietowej i rozmieszczenia broni strategicznych w przestrzeni kosmicznej.

Następnym w kolejności punktem strategii wojennej jest naruszanie umów międzynarodowych przez państwa jak również nieprzestrzeganie zawartych wcześniej – w dziedzinie zakazu, ograniczenia i redukcji zbrojeń³¹. Zapis powyższy nie odpowiada wydarzeniu z 10 marca 2015 roku, kiedy Rosja wypowiedziała traktat o zbrojeniach konwencjonalnych³². Autor przypomina, że nie stało to się bez przyczyny. Innymi słowy, Federacja Rosyjska wielokrotnie nawoływała do

---

kaliningradzie,
z dn. 08.04.2015 r.

³¹ *Военная доктрина Российской Федерации*, s. 5.

³² Traktat o konwencjonalnych siłach zbrojnych w Europie (ang. *Treaty on Conventional Armed Forces in Europe*, CFE) – porozumienie ramowe zawarte w Paryżu 19 listopada 1990, pomiędzy państwami NATO i Układu Warszawskiego, kończące formalnie drugą rundę wiedeńskich negocjacji rozbrojeniowych KBWE. Było to wzajemne zobowiązanie do proporcjonalnej redukcji sił konwencjonalnych w Europie. Traktat został podpisany pomiędzy dwiema „grupami państw stron” tj. państwami NATO i państwami byłego Układu Warszawskiego. Traktat wprowadzał pojęcie *strefy stosowania*, w granicach której obowiązywały limity rozmieszczania broni konwencjonalnej. Obejmowała ona lądowe terytoria państw-stron położone pomiędzy Oceanem Atlantyckim a Uralem, http://pl.wikipedia.org/wiki/Traktat_o_konwencjonalnych_siłach_zbrojnych_w_Europie, z dn. 10.04.2015 r.

odnowienia dialogu na temat nowej architektury bezpieczeństwa europejskiego. Jeszcze w 2009 roku, ówczesny prezydent FR, Dmitrij Miedwiediew przedstawiał projekt nowego traktatu o bezpieczeństwie europejskim, w odpowiedzi Zachód zlekceważył go. Ponadto już w 2007 roku Kreml dawał twarde argumenty do odbudowy europejskiego bezpieczeństwa, zawieszając wspomniany układ. Putin, podejmując decyzje o jego zerwaniu, wykorzystał poniekąd niestabilną sytuację na Ukrainie. W konsekwencji oskarżany jest obecnie o podważenie kluczowego mechanizmu budowania zaufania między Rosją a Zachodem. Nie należy zapominać także o innych forach międzynarodowych, które w ostatnim czasie zostały zamknięte bądź zawieszane, m. in. po raz drugi, w styczniu 2015 roku Rosji odebrano prawo głosu w Radzie Europy, co przyczyniło się do bojkotu sesji przez delegację rosyjską, a dodatkowo przewodniczący rosyjskiej Dumy, Siergiej Naryszkin, stwierdził, że Rosja będzie ponownie rozważać swoje członkostwo w Radzie Europy³³.

Następną, jakże istotną kwestią było zawieszenie współpracy z NATO, w kwietniu 2014 roku. Podobnie z Unią Europejską, Rosja zamroziła rozmowy odnośnie ruchu bezwizowego. Precedensem stało się także odrzucenie nominacji przez OBWE rosyjskiego delegata reprezentującego Krym. Spectrum nieporozumień między Rosją a Zachodem, jak widać jest dość szerokie. Jeżeli dialog między nimi nie zostanie podjęty, może to doprowadzić do jeszcze większej destabilizacji europejskiego środowiska bezpieczeństwa. Według Jurija Bałujewskiego, rosyjskiego generała wojska, NATO wraz z UE powinno postrzegać Rosję jako pełnoprawnego partnera, kierując się zasadą równości. Generał zaznacza, że trudno jest zmusić się przez Zachód do przewyciężenia nieufności, ale musi zostać to spełnione ponieważ tylko na tej podstawie można dostosować się do realiów XXI wieku³⁴.

Rosja w swojej doktrynie akcentuje także rosnące zagrożenie globalnym ekstremizmem. Dostrzega brak skutecznej współpracy międzynarodowej w dziedzinie zwalczania tego zjawiska a ponadto zaznacza, że ataki terrorystyczne mogą być realizowane z użyciem radioaktywnych i toksycznych środków. Ponadto wskazuje na rozwój i ekspansję międzynarodowej przestępczości zorganizowanej a w szczególności nielegalnego handlu bronią i narkotykami.

Kolejnym, jakże znaczącym punktem w doktrynie wojennej jest trzynasty, zatytułowany *Główne wewnętrzne zagrożenia militarne*³⁵. Wśród nich dokument na pierwszym miejscu wymienia czynności mające na celu obalenie porządku konstytucyjnego Federacji Rosyjskiej i destabilizację sytuacji politycznej i społecznej w kraju. Ma to na celu osłabienie tradycji historycznych, duchowych i patriotycznych w dziedzinie obrony ojczyzny a także nawoływanie do nienawiści etnicznej i religijnej³⁶. Działalność ta najbardziej dosięga młodych obywateli

---

³³ Camille-Renaud Merlen, *Russia's suspension of the CFE Treaty: a matter of time*, <http://globaleurope.ideason europe.eu/2015/03/28/russias-suspension-cfe-treaty-matter-time-camille-renaud-merlen-2/>, z dn. 21.04.2015 r.

³⁴ Юрий Балужевский, *Новые смыслы военной доктрины*, <http://vpk-news.ru/articles/22618>, z dn. 21.04.2015 r.

³⁵ *Военная доктрина Российской Федерации*, s. 6.

³⁶ Tamże, s. 7.

rosyjskich, którzy rozdarci dezinformacją płynącą z Zachodu, nie wiedzą po czyjej stronie mają się opowiedzieć. Redaktor Wacław Radziwinowicz z Gazety Wyborczej w następujący sposób komentuje powyższy zapis, mianowicie (...) *Z tego wszystkiego wyziera strach przed perspektywą, która wywołuje na Kremlu drżenie – że społeczeństwo wyrwie się spod kontroli politycznej i wybuchnie kolorowa rewolucja. Właśnie przed tą groźbą państwo musi się bronić wszelkimi sposobami*³⁷. Nie bez znaczenia, Rosja obawia się wystąpień, protestów i strajków ludności. W przekonaniu autora, sytuacja powyższa może doprowadzić do podobnej jak na ukraińskim Majdanie. Dlatego też Kreml wszelkimi środkami, nawet przymusu zapobiega podobnym wydarzeniom.

Dalej wskazuje się na dezorganizację funkcjonowania władz publicznych, ważnych obiektów wojskowych i infrastruktury informacyjnej państwa. W związku z powyższym, najważniejszy nie jest już terroryzm, jak miało to miejsce w poprzedniej wersji doktryny z 2010 roku. Znalazł się on bowiem na drugim miejscu. Według Światowego Ośrodka Badań nad Globalizacją, Rosja, walkę z terroryzmem wykorzystuje do zwiększania uprawnień państwowych, a potem rozbudowy i tak już obszernego aparatu nadzoru³⁸.

W dalszej części, dokument zwraca uwagę na szereg istotnych kwestii związanych z siłami zbrojnymi i obronnością. Tak też, piętnasty punkt doktryny wymienia główne zagrożenia militarne, wśród których Rosja szczególną uwagę poświęca pogorszeniu się sytuacji wojskowo – politycznej oraz stworzeniu warunków do użycia siły wojskowej. Według niej wszelkie manewry, demonstracja siły w państwach z nią graniczących, rewitalizacja sił zbrojnych powoduje bezpośrednie zagrożenie jej bezpieczeństwa.

Oddzielne zagadnienie posiada treść dotycząca broni jądrowej. Jest ona dalej ważnym czynnikiem w zapobieganiu powstawania wojen nuklearnych i konfliktów zbrojnych z użyciem broni konwencjonalnej. Sam Putin, na spotkaniu w rosyjskim Ministerstwie Obrony z najwyższą kadram dowódczą, oznajmił, że Rosja będzie kontynuowała program modernizacji sił zbrojnych, ze szczególnym uwzględnieniem strategicznych wojsk nuklearnych. Obecnie, według rosyjskiego politologa Andrieja Piontkowskiego, potencjał nuklearny Federacji Rosyjskiej, jest jej jedyną siłą realną, (*... to 8,5 tys. głowic nuklearnych i środki ich przenoszenia. Ten arsenał również się starzeje i z czasem przewaga Rosji będzie malała. Jeszcze przez dekadę Rosja będzie miała jednak siłę zastraszania nuklearnego. W zastraszaniu Rosja ma przewagę, bo jej prezydent nie zawaha się sięgnąć po broń atomową, gdy uzna to za konieczne*)³⁹. Wydaje się, że w

---

³⁷ W. Radziwinowicz, *Na czym polega nowa doktryna wojenna Rosji? Wyjaśniamy..*, http://wyborcza.pl/1,75477,17187267,Na_czym_polega_nowa_doktryna_wojenna_Rosji__Wyjasniamy.html,

z dn. 10.04.2015 r.

³⁸ Clara Weiss, *Putin Approves New Russian Military Doctrine*, <http://www.globalresearch.ca/putin-approves-new-russian-military-doctrine/5422307>, z dn. 21.04.2015 r.

³⁹ M. Kacewicz, *Atomowy poker. Czy Putin sięgnie po głowice nuklearne?*, <http://swiat.newsweek.pl/atomowy-poker-czy-putin-siegnie-po-glowice-nuklearne-newsweek-pl,artykuly,347618,1.html>, z dn. 10.04.2015 r.

najbliższej przyszłości jest raczej niemożliwe by mogło nastąpić zrezygnowanie przez Rosję z broni jądrowej. Powinna ona wraz z innymi państwami posiadającymi arsenały jądrowe, wszelkimi możliwymi środkami – polityki, dyplomacji, ekonomii, nauki, odpowiedniej organizacji wojskowej państwa osiągać cel podstawowy – zapobiegać wybuchowi konfliktu o charakterze jądrowym. Doktor Aleksander Jakowienko, rosyjski ambasador w Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, zastępca ministra spraw zagranicznych w latach 2005-2011 również uważa, że rdzeniem polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Rosji pozostają siły jądrowe. Są one narzędziem defensywnym i ostatecznym środkiem działania⁴⁰. Tak też w dalszej części doktryny Rosja wskazuje, że aby utrzymać globalną i regionalną stabilność, musi posiadać potencjał odstraszenia nuklearnego na odpowiednim poziomie. Jest to najważniejsze zadanie, któremu musi sprostać wraz z prowadzeniem dialogu w sprawie dalszej redukcji arsenałów jądrowych jak też przeciwdziałaniu rozprzestrzenianiu broni masowego rażenia. Ponadto, zdaniem autora odstraszenie jądrowe, mimo swojej potęgi i skali posiada przynajmniej jeden newralgiczny punkt, otóż nie zapobiega i nie działa przeciw konfliktom wewnętrznym.

Pośród następnych punktów „konstytucji wojennej”, interesującym w opinii autora jest ten, w którym Rosja w celu utrzymania i wzmocnienia międzynarodowego bezpieczeństwa działa zgodnie z postanowieniami Karty Narodów Zjednoczonych. Niesłuszność tej tezy wynika chociażby z aneksji Krymu. A świadectwo tego można dostrzec na konferencji bezpieczeństwa, która odbyła się w Monachium, w lutym 2015 roku. Minister Spraw Zagranicznych Federacji Rosyjskiej – Siergiej Ławrow w swoim wystąpieniu stwierdził, że Krym dołączył do Rosji z własnej woli, po wcześniejszym referendum i było to zgodne z Kartą Narodów Zjednoczonych⁴¹. W odpowiedzi na aneksję Krymu, Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych wystosowało niewiążącą rezolucję, w której wzywa (...) *wszystkie państwa do zaniechania i powstrzymania się od działań mających na celu częściowe lub całkowite zburzenie jedności narodowej i integralności terytorialnej Ukrainy, w tym wszelkich prób modyfikowania granic Ukrainy poprzez groźby, użycie siły lub inne bezprawne metody*⁴². Podobnie całą sytuację postrzegają specjaliści z Doradczego Komitetu Prawnego przy Ministrze Spraw Zagranicznych RP, w ich opinii (...) *Dokonując aneksji Krymu Federacja Rosyjska naruszyła zakaz ingerencji w sprawy wewnętrzne innego państwa, zakaz groźby i użycia siły zbrojnej oraz zakaz naruszania integralności terytorialnej państw. Zasady te są zawarte w Karcie Narodów Zjednoczonych z 1945 r. i stanowią równocześnie część zwyczajowego prawa międzynarodowego. Dokonując aneksji przy pogwałceniu*

---

⁴⁰ *The truth about Russia's new military doctrine*, <http://rt.com/op-edge/236175-president-putin-military-doctrine-document/>, z dn. 22.04.2015 r.

⁴¹ *Ławrow wysłany i wykpiony w Monachium. Bronił linii Kremla ws. Ukrainy*, http://www.tokfm.pl/Tokfm/1,103086,17375506,Lawrow_wyslany_i_wykpiony_w_Monachium__B_ronil_linii.html, z dn. 10.04.2015 r.

⁴² *General Assembly Adopts Resolution Calling upon States Not to Recognize Changes in Status of Crimea Region*, <http://www.un.org/press/en/2014/ga11493.doc.htm>, z dn. 10.04.2015 r.

*zakazu użycia siły zbrojnej, Rosja dopuściła się agresji, naruszając normę prawa międzynarodowego o charakterze bezwzględnie wiążącym*⁴³.

W tym samym punkcie, oprócz przestrzegania zasad i norm prawa międzynarodowego, Rosja wskazuje państwa, z którymi będzie rozwijać współpracę, a są to Brazylia, Indie, Chińska Republika Ludowa i Republika Południowej Afryki. Jeśli chodzi o najważniejszych sojuszników wojskowych, należą do nich: Chiny, Białoruś i Kazachstan.

Jeśli chodzi o bezpieczeństwo międzynarodowe i jego kształtowanie, Federacja Rosyjska opiera je na systemie zbiorowym i nowym modelu bezpieczeństwa w regionie Pacyfiku, podłożem którego ma być przede wszystkim Organizacja Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym. Dąży do wzmocnienia współpracy w ramach Wspólnoty Niepodległych Państw, Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie i Szanghajskiej Organizacji Współpracy. Co ciekawe, mimo największego zagrożenia, jakim jest NATO, Rosja w swoich postanowieniach doktrynalnych stara się utrzymać równy dialog w dziedzinie bezpieczeństwa europejskiego z Unią Europejską i właśnie z Sojuszem Północnoatlantyckim. Moskwa podkreśla swój udział w operacjach pokojowych, w tym pod auspicjami ONZ jak też w ramach współpracy z organizacjami regionalnymi.

Federacja Rosyjska znaczącą uwagę skupia również na sowych obywatelach, mieszkających poza jej terytorium. Zamierza chronić ich interes a przede wszystkim nie dopuszczać do sytuacji, gdzie narusza się swobody obywatelskie. Ponadto dużą wagę państwo rosyjskie przywiązuje do ludności rosyjskiej mieszkającej w państwach nadbałtyckich. Według Dyrektora Instytutu Stosunków Międzynarodowych i Polityki na Litwie, Ramūnasa Vilpišauskasa, (...) *bardzo ważnym jest, aby mieszkające na Litwie mniejszości narodowe zintegrowały się ze swoim krajem pod względem społecznym, ekonomicznym i politycznym. To dotyczy przede wszystkim Polaków, ale nie tylko. Na to ma być skierowana uwaga, ponieważ widzimy próby Rosji wykorzystywania mniejszości narodowych na Litwie, Łotwie i Estonii, aby w ogóle zanegować państwowość tych krajów. To jest bardziej aktualny temat niż integracja muzułmanów*⁴⁴. Inny litewski politolog, Alvydas Medalinskas twierdzi, że *kraje bałtyckie, w odróżnieniu od Ukrainy, Mołdawii czy Gruzji, należą do innej strefy bezpieczeństwa, przyznając jednak, że Rosja jest nieobliczalna i nikt nie wie, gdzie jest ta linia, której się już nie przekroczy. Musimy przygotowywać się na różne możliwe scenariusze*⁴⁵.

Spostrzeżenie powyższe, wyrażone przez obywatela litewskiego jest wiarygodnym znakiem, że w świadomości mieszkańców obszaru nadbałtyckiego istnieje poczucie zagrożenia integralności terytorialnej interwencją Federacji Rosyjskiej. Bezpieczeństwo, jakie zapewnia im Sojusz Północnoatlantycki albo

---

⁴³ *Opinia Doradczego Komitetu Prawnego przy Ministrze Spraw Zagranicznych RP w sprawie przyłączenia Półwyspu Krymskiego do Federacji Rosyjskiej w świetle prawa międzynarodowego*, 22.06.2014 r., <http://www.msz.gov.pl/resource/382f0629-a114-442a-9cf4-6456ca7b80c1:JCR>, z dn. 10.04.2015 r., s. 3.

⁴⁴ <http://zw.lt/litwa/politolog-rosja-wykorzystuje-mniejszosci-narodowe-aby-zanegowac-panstwowosc-litwy/>, z dn. 10.04.2015 r.

⁴⁵ http://www.tokfm.pl/Tokfm/1,103086,17464401,Litwa_boi_sie_Rosji__Minister_obrony__Musimy_byc_przygotoani.html, z dn. 10.04.2015 r.

przynajmniej świadomość jego bliskości, jest w chwili obecnej niekwestionowanym gwarantem porządku i równowagi. Należy także szczególną uwagę zwrócić na sytuację Polski i sposobu, w jaki interpretuje ona nową doktrynę wojenną Rosji. Temat ten jest na tyle istotny, że stał się głównym przedmiotem marcowego posiedzenia Rady Bezpieczeństwa Narodowego. Przewodniczący spotkania, szef Biura Bezpieczeństwa Narodowego, Stanisław Koziej za niepokojące uznał możliwość zapewnienia sobie interwencji w sąsiednich krajach w obronie własnych obywateli czy nawet w sytuacji, gdyby władze sąsiedniego kraju prowadziły politykę sprzeczną z interesami Rosji⁴⁶. Doradca prezydenta RP, Roman Kuźniar zaznaczył, że doktryna ta jedynie formalizuje to, co widać w polityce rosyjskiej od dobrych paru lat, (...) *Chodzi o gotowość do używania siły w stosunkach zewnętrznych, znaczny wzrost nakładów na zbrojenia, modernizację rosyjskiej armii*⁴⁷. Profesor dodał również, że (...) *Rosja weszła na kurs polityki mocarstwowej, w ramach której zamierza aktywnie posługiwać się siłą dla dochodzenia tego, co definiuje jako swoje interesy*⁴⁸. Autor zauważa, że w działaniach Moskwy można dostrzec nową taktykę, która polega na wykorzystaniu słabości wroga i uniknięciu bezpośredniej, jawnej konfrontacji („wojną hybrydową”). Inni eksperci uważają, że nowa doktryna wojenna nie zagraża w sposób bezpośredni Polsce. Zgodnie twierdzą, że w dłuższej perspektywie, Polska powinna wzmacniać zbrojenia wysokiej jakości bronią defensywną oraz tworzyć obronę terytorialną. Znaczące byłoby ponowne przywrócenie obowiązkowej służby wojskowej bądź wprowadzenie regularnych szkoleń wojskowych. W rezultacie, nieodłącznym elementem Polski powinna być rozsądna polityka zagraniczna, skoncentrowana na budowie regionalnych sojuszy i przede wszystkim wzmacnianie pozycji NATO, jako głównego gwaranta bezpieczeństwa wspólnie ze Stanami Zjednoczonymi.

Doktryna wojenna dużo uwagi poświęca rozwiązaniom dotyczącym Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej. Podkreśla się w niej o wadze systemów atomowego odstraszenia, obrony powietrznej i kosmicznej oraz nowoczesnym, strategicznym lotnictwie. Wskazuje ponadto na rozwijanie broni precyzyjnej jak również ujednoczanie powszechnych systemów uzbrojenia i wyposażenia technicznego. Rozwój przemysłu zbrojeniowego powinien zapewnić powyższe rozwiązania. Dokument zakłada utrzymanie gotowości mobilizacyjnej sił zbrojnych, a także zdolności odstraszenia nieatomowego, która będzie opierać się na wysokim poziomie gotowości sił ogólnego przeznaczenia. Dzięki temu Moskwa ma mieć możliwość zapobiegania i przeciwdziałania konfliktom zbrojnym. Do powstania tych ostatnich zalicza także ewentualne gwałtowne zaostrenie problemów wewnętrznych, które w konsekwencji mogą zagrozić stabilności i integralności terytorialnej Federacji Rosyjskiej.

W jednym z ostatnich punktów strategicznego dokumentu, Rosja przedstawia główne priorytety współpracy wojskowo – politycznej między swoimi

---

⁴⁶Zob.<http://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/rbn-o-doktrynie-wojennej-rosji,525179.html>, z dn. 10.04.2015 r.

⁴⁷ Tamże, z dn. 10.04.2015 r.

⁴⁸ Tamże, z dn. 10.04.2015 r.

sojusznikami, zalicza do nich, na pierwszym miejscu - Białoruś, gdzie zwraca uwagę na koordynację rozwoju narodowych sił zbrojnych jak również korzystanie z jej infrastruktury wojskowej, na podstawie Związku Białorusi i Rosji. Na drugim miejscu wymienia Republikę Abchazji i Osetii Południowej – tutaj z kolei Moskwa stawia na współdziałanie w celu zapewnienia wspólnej obrony i bezpieczeństwa. W dalszej kolejności usytuowane są państwa - członkowie Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym, Wspólnoty Niepodległych Państw, Szanghajskiej Organizacji Współpracy, Organizacji Narodów Zjednoczonych i innych organizacji.

W konkluzji, nowa doktryna wojenna Federacji Rosyjskiej jest stanowczą odpowiedzią Moskwy na zmieniającą się rzeczywistość bezpieczeństwa międzynarodowego. Współczesny charakter zagrożeń wymusił na Rosji dostosowanie dokumentu z 2010 roku do obecnych niebezpieczeństw, które mogą znacząco destabilizować rosyjską państwowość. Konflikt na Ukrainie, organizacja ćwiczeń wojskowych w państwach nadbałtyckich a przez to napięte stosunki z Sojuszem Północnoatlantyckim, sprawiły, że NATO znalazło się na pierwszym miejscu wśród zewnętrznych zagrożeń Rosji. Decydenci rosyjscy z uwagi na ewentualność rozmieszczenia systemu antyrakietowego w Europie Środkowej i Wschodniej, jednoznacznie stwierdzili, że Pakt może tym posunięciem naruszyć wewnętrzną strefę wpływów Federacji Rosyjskiej. Nie pozostając bierna, Obwód Kaliningradzki Rosja zamieniła w wielki poligon z najnowocześniejszymi systemami rakiet i radarów. „Konstytucja wojenna” jest tym samym zorganizowanym planem działania, jakie powinna zastosować Rosja w razie ewentualnego konfliktu zbrojnego, a w szerszej perspektywie – wojny na dużą skalę. W podsumowaniu, Walerij Gierasimow – Szef Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej, podkreśla, że pod względem skali ofiar i zniszczeń, katastrofalnych skutków społecznych, gospodarczych i politycznych, konflikty nowego typu (Ukraina) są porównywalne ze skutkami każdej prawdziwej wojny, dlatego też Rosja, aby temu zapobiec będzie coraz bardziej używała środków pozamilitarnych⁴⁹ a wyrazem ku temu ma być nowa doktryna wojenna Federacji Rosyjskiej.

Doktryna wojenna Układu Warszawskiego

Doktryny wojennej Układu Warszawskiego nie należy rozpatrywać w kategoriach realnego podobieństwa. Z uwagi na ówczesne realia, inny system bezpieczeństwa, w którym strach był największą siłą, celem autora jest pokazanie pewnych analogii i ciągłości funkcjonowania założeń, zawartych jeszcze w czasach dwublokowej rzeczywistości -

Dokument o nazwie *O doktrynie wojennej państw – stron Układu Warszawskiego*, został podpisany w dniach 28-29 maja 1987 roku, (32 lata po powstaniu Układu Warszawskiego). W okresie tym, państwa Układu nie wypracowały wspólnego dokumentu wojennego, na którym mogły by opierać

---

⁴⁹ *The 'Gerasimov Doctrine' and Russian Non-Linear War*, <https://inmoscowsshadows.wordpress.com/2014/07/06/the-gerasimov-doctrine-and-russian-non-linear-war/>, z dn. 21.10.2015 r.

swoje zadania. W swoich planach i zamierzeniach posiłkowały się na strategiach wojennych przygotowywanych przez Sztab Generalny Sił Zbrojnych ZSRR, ale nie przez Sztab Układu Warszawskiego. Dokument ów, z końca lat osiemdziesiątych był zatem pewnego rodzaju podsumowaniem prac Związku Radzieckiego, związanych z obroną na wypadek wojny z państwami NATO. Nie przetrwał on jednak długo. Rok 1991 przyniósł rozpad ZSRR, co w konsekwencji doprowadziło do końca zimnej wojny i dwublokowego podziału świata. Nowa rzeczywistość przewartościowała komunistyczne myślenie. Rosja i jej Siły Zbrojne musiały dostosować się do nowych zagrożeń i nowego międzynarodowego środowiska bezpieczeństwa. Autor badając obie doktryny, dostrzegł kilka znaczących tez, które mimo upływu lat i zmian w przestrzeni bezpieczeństwa, pozostają jego zdaniem niezmiennie. Kolejność zaprezentowania symetrii dokumentów wojennych jest przypadkowa.

Pierwszą wspólną cechą staje się charakter obydwu doktryn. Zarówno komunistyczna jak i najnowsza ma charakter **obronny**. Podkreślenia wymaga fakt, że wszystkie doktryny wojenne miały charakter defensywny w przeciwieństwie do Stanów Zjednoczonych, które w swoich strategiach deklarują, że zdolne są zadać cios w dowolnym miejscu na świecie. Strategia Układu Warszawskiego niemal identycznie wskazuje, że państwa – strony Układu nie rozpoczną działań wojennych przeciwko jakemukolwiek państwu bądź sojusznikowi państw, jeżeli same nie staną się obiektem zbrojnej napaści. Nie do końca jednak można się zgodzić ze specyfiką doktryny z 1987 roku. Ryszard Kałużny⁵⁰ podkreśla, że mimo stanowczych argumentów, świadczących o obronnym przeznaczeniu, można dostrzec w niej ofensywną postać, ponieważ (...) *O ofensywnym charakterze doktryny wojennej państw-stron Układu Warszawskiego świadczyła również dyslokacja wojsk, ich organizacja, uzbrojenie i wyposażenie. Pułki i dywizje pancerne nie były, nawet w okresie UW, najlepiej uzbrojonymi jednostkami przeznaczonymi do obrony. Uzbrojenie bowiem można podzielić na to, które jest bardziej przydatne w obronie i na to - użyteczniejsze w natarciu. W UW zawsze preferowano to drugie. O ofensywnym przeznaczeniu wojsk świadczyć może także znaczna liczba środków przeprowadzających się na ich wyposażeniu*⁵¹. Również i dzisiaj Federacja Rosyjska podkreślając defensywny charakter najnowszej doktryny, daje wyraźne sygnały, że w obliczu zagrożenia zdolna jest do ofensywnego natarcia. W przypadku konfliktu zbrojnego czy wojny, sposób w jaki zostanie wykorzystana armia, nie będzie zapewne polegał na działaniach tylko obronnych.

Drugą zgodnością jest **postrzeganie Sojuszu Północnoatlantyckiego jako głównego wroga**. Układ Warszawski od początku swojego istnienia uznawał NATO za pierwotne źródło zagrożenia. Przyjęta strategia bez wątpienia uwzględniała przygotowanie militarne państw – sojuszników ZSRR na wypadek wojny z państwami NATO. Była tak skonstruowana, żeby umożliwiała szybką reakcję i powstrzymanie zagrożenia płynącego ze strony NATO.

---

⁵⁰ Prof. nadzw. dr hab. Ryszard Kałużny – Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu

⁵¹ R. Kałużny, *Układ Warszawski 1955-1991*, Zeszyty Naukowe WSOWL, nr 1 (147) 2008, Wrocław 2008, s. 198.

Kolejną cechą, niemal identyczną z obecną, wyartykułowaną w nowej doktrynie Federacji Rosyjskiej jest rozwiązywanie wszelkich spornych spraw międzynarodowych wyłącznie **drogą pokojową i środkami dyplomatycznymi**. Kałużny dostrzega, iż (...) *kierownictwo bloku zapewniało, że nie dopuści do wybuchu wojny ani konwencjonalnej, ani jądrowej*⁵². Także i dzisiaj Rosja w swoich głównych założeniach, w punkcie dotyczącym zapobiegania konfliktom zbrojnym, na jednym z głównych miejsc stawia neutralizowanie ewentualnych zagrożeń militarnych drogą polityczną i dyplomatyczną. Podkreśla działanie w oparciu o Kartę Narodów Zjednoczonych, na zasadach norm i prawa międzynarodowego. W związku z powyższym, aby nie dochodziło do łamania międzynarodowych wytycznych, Układ Warszawski musiał zachowywać równowagę militarną, co wiązało się z posiadaniem sił zbrojnych, które byłyby w stanie odeprzeć agresję ze strony państw NATO, a potem ewentualnie przejść do ofensywy. Jednak mimo tego, we wszystkich wspomnianych doktrynach nie przewidywano wykorzystania broni jądrowej w celach zapobiegawczych. W tym miejscu wyłania się następująca analogia, mianowicie **dążenie do utrzymania nowoczesnych sił zbrojnych**. Prowadzony wyścig zbrojeń w czasach „zimnej wojny” narzucał posiadanie przez Układ nowoczesnej armii, która była by w stanie jakościowo i ilościowo dorównać siłom Sojuszu Północnoatlantyckiego. Ówczesna rzeczywistość pozwalała Związkowi Radzieckiemu prowadzić rywalizację militarną z NATO. Wraz z nadejściem gorbaczowskiej pierestrojki i upadkiem ZSRR, od 1991 roku Federacja Rosyjska, nie jest w stanie nadążyć za potencjałem militarnym państw NATO, a oprócz wspomnianej powyżej siły jądrowej – nawet się do niego zbliżyć. Mimo dużego nakładu PKB na Siły Zbrojne wynoszącego w 2014 roku 3,5%, Rosja w sytuacji spowolnienia wzrostu gospodarczego nie będzie w stanie militarnie zagrozić Stanom Zjednoczonym i ich sojusznikom. Zdaniem autora nie należy nie doceniać potęgi zbrojnej Federacji Rosyjskiej. Sam Putin, na kolegium Ministerstwa Obrony Federacji Rosyjskiej, jeszcze w 2008 roku dosadnie przekonał świat, że *Rosja się zbroi i będzie się zbroić. Nie będzie odwrotu*⁵³.

Świadczą o tym chociażby kolejne informacje o postępach w modernizacji rosyjskich sił zbrojnych. Nowe systemy rakietowe Iskander-M i czołgi T-90, pojazdy opancerzone Tigr-M, systemy wojskowej obrony przeciwlotniczej i nowe środki łączności, śmigłowiec szturmowy Mi-8AMTSz, zestawy rakiet S-400 i S-500, lotniskowce Mistral i wiele innych dają bezwzględny wydźwięk siły. Choć z drugiej strony, jak sądzi Aleksander Scios, (...) *Jeśli dzisiejsza Rosja musi imitować mocarstwo i straszyć nas hardą retoryką - oznacza to tylko tyle, że państwo Putina staje się coraz słabsze i jest zmuszone sięgać do arsenału komunistycznych środków. Nic też nie wskazuje, by to państwo było w stanie sprostać globalnemu konfliktowi lub miało dążyć do jego sprowokowania. Taka konfrontacja przyniosłaby militarną klęskę Rosji i spowodowała utratę jej najważniejszej broni -*

---

⁵² Tamże, s. 193.

⁵³ J. Malczyk, *Putin ogłasza: Rosja się zbroi i będzie się zbroić. "Nie będzie odwrotu"*, <http://fakty.interia.pl/raporty/raport-srodek-wschod/aktualnosci/news-putin-oglasza-rosja-sie-zbroi-i-bedzie-sie-zbroic-nie-bedzie-nId,939197>, z dn. 12.04.2015 r.

*ekspansywnej sieci intryg i dezinformacji oplatającej współczesny świat*⁵⁴. Stosując nieprzewidziane środki i siłę wywiadu, Federacja Rosyjska jest w stanie bez użycia szerokiego spektrum instrumentów militarnych stać się mocarstwem światowym, którego miano utraciła wraz z końcem epoki komunizmu.

Dalsza analogia to **ćwiczenia operacyjno – strategiczne z udziałem sił zbrojnych**. Jeśli chodzi o Związek Radziecki były one przeprowadzane dość często. Scenariusz zawsze był podobny, mianowicie agresja Sojuszu Północnoatlantyckiego na państwa Układu Warszawskiego. Zapis w doktrynie z 2014 roku potwierdza natomiast działania ćwiczebne wojsk Federacji Rosyjskiej. Przykładem, który dowodzi tezie było ćwiczenie, wprawdzie odbywające się przed podpisaniem nowej doktryny wojennej, ale potwierdzające gotowość bojową wojsk rosyjskich. „Wschód 2014” skupił ok 155 tyś. żołnierzy, którzy przeprowadzali manewry wojskowe na 14 poligonach lądowych i morskich na Dalekim Wschodzie Rosji m. in. na Czukotce, Kurylach, Kamczatce, Sachalinie i w Arktyce. Wzięło w nim udział większość związków operacyjnych i taktycznych wszystkich rodzajów wojsk i służb Centralnego i Wschodniego Okręgów Wojskowych oraz Floty Oceanu Spokojnego oraz wybrane jednostki Zachodniego Okręgu Wojskowego⁵⁵. Perspektywę manewrów na taką skalę Rosjanie przewidują jeszcze w 2015 roku, wspólnie z Republiką Białorusi, w bezpośrednim sąsiedztwie państw Sojuszu Północnoatlantyckiego. NATO, w odpowiedzi także planuje przeprowadzenie manewrów wojskowych przy granicy z Federacją Rosyjską. Wprawdzie, na chwilę obecną, nie jest to jeszcze taka skala jak w przypadku rosyjskim ale coraz częściej zakłada się zademonstrowanie potencjału militarnego Sojuszu.

Dużą uwagę w obu doktrynach przypisuje się **broni jądrowej**, jej znaczenia i okoliczności wykorzystania. Federacja Rosyjska podobnie jak państwa-strony Układu Warszawskiego deklarowały, że nigdy jako pierwsze nie użyją broni masowego rażenia. Nie mniej jednak broń ta była i jest nadal ważnym czynnikiem w zapobieganiu powstawania wojen i konfliktów zbrojnych. Ponadto jest również niekwestionowanym elementem odstraszenia i demonstracją siły państwa. Z perspektywy wszystkich doktryn wojennych Federacji Rosyjskiej, to właśnie zasadność użycia broni jądrowej pozostaje, mimo modyfikującego się środowiska bezpieczeństwa międzynarodowego – niezmienna. Już sam prezydent Putin w swoich wypowiedziach na temat użycia broni z głowicami nuklearnymi, wypowiada się z dużą ostrożnością. W wywiadzie dla kanału rosyjskiej telewizji, najpierw deklarował, że Rosja wobec Krymu była zdolna użyć broni jądrowej, by zaraz potem stwierdzić, że (...) *Zimna wojna już się skończyła i nie potrzebujemy kryzysów międzynarodowych. A jeśli chodzi o broń jądrową, to ona i tak zawsze jest w pełnej gotowości bojowej*⁵⁶.

---

⁵⁴ A. Ścios, *Rosja – Imperium czy potęga mitu*, „Gazeta Polska” nr 12/2013.

⁵⁵ A. Wilk, *Rosyjskie przygotowania do wielkiej wojny?*, Analizy Ośrodka Studiów Wschodnich, 24.09.2014, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-09-24/rosyjskie-przygotowania-do-wielkiej-wojny>, z dn. 12.04.2015 r.

⁵⁶ M. Ciastoch, *Putin: W sprawie Krymu byliśmy gotowi użyć broni jądrowej*, <http://swiat.newsweek.pl/krym-droga-do-ojczyzny-aneksja-krymu-putin,artykuly,359150,1.html>, z dn. 12.04.2015 r.

Wnioski

Analogie, o których autor wspominał powyżej są jego zdaniem najwierniejszym odzwierciedleniem podobieństwa obydwu doktryn wojennych, najpierw Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich potem jego sukcesorki – Federacji Rosyjskiej. Elementy tożsame w dokumentach, świadczą, że obecnie, Władimir Putin poniekąd kontynuuje politykę, która prowadzona była prawie trzydzieści lat temu. Wielu autorów dzisiejsze działania NATO i Federacji Rosyjskiej nazywa „małą, zimną wojną”. Próżnia bezpieczeństwa, która powstała w Europie Środkowej i Wschodniej, po rozpadzie ZSRR, nabiera znowu znaczenia. Państwa, leżące w tym obszarze, pomimo członkostwa w NATO, nadal zagrożone są konfliktem zbrojnym, który może wywołać Rosja. Za pretekst do użycia sił zbrojnych uzna na przykład obronę interesów i bezpieczeństwa swoich obywateli poza granicami kraju. Państwo rosyjskie w swojej nieobliczalności jest zdolne do konfrontacji na poziomie globalnym. Dzięki niezwykle sprawnie działającej dezinformacji, światową opinię publiczną utwierdza w przekonaniu, że w walce o mocarstwową pozycję, zdolna jest posunąć się nawet do użycia broni jądrowej, choć tę ostatnią traktuje póki co jako czynnik niezbędny w zapobieganiu wojnom nuklearnym.

Doktryna wojenna z grudnia 2014 roku w swoim przesłaniu jest dokumentem o charakterze obronnym. Jednak zagrożenia w niej wskazane, szczególnie w wymiarze wewnętrznym, uwidaczniają strach Moskwy przed możliwością uaktywniania się w społeczeństwie tendencji rewolucjonistycznych. Putin być może obawia się sytuacji „kolorowych rewolucji”, które miały miejsce w Gruzji, na Ukrainie i w Kirgistanie. Aby do tego nie dopuścić, prezydent wraz z rządem Federacji we wszelki możliwy sposób stara się inwigilować i kontrolować obywateli rosyjskich. Konflikt na Ukrainie i wcześniejszy, w Gruzji pokazują, że Rosja nie pozwoli sobie na ingerencję Zachodu w swoje wewnętrzne strefy wpływu. Świat poniekąd stał się świadkiem skomplikowanej architektury bezpieczeństwa, w której ponownie ścierają się racje „natowskie” z rosyjskimi. Przedstawiciele pierwszych, ostatnią interwencję na Ukrainie rozpatrują jako ofensywę państwa rosyjskiego i bezpośrednie zagrożenie bezpieczeństwa w Europie Środkowej i Wschodniej, zaś Rosjanie, działania Zachodu, w ich wewnętrznej strefie wpływów postrzegają jako zagrożenie ich interesów.

Bibliografia

1. R. Śmigielski, *Doktryna wojenna Federacji Rosyjskiej*, Biuletyn PISM, nr 28 (636),
2. R. Kałużny, *Układ Warszawski 1955-1991*, Zeszyty Naukowe WSOWL, nr 1 (147) 2008, Wrocław 2008,
3. A. Ścios, *Rosja – Imperium czy potęga mitu*, nr 12/2013 Gazeta Polska
4. *Leksykon wiedzy wojskowej*, Warszawa 1979

Dokumenty programowe:

1. *Военная доктрина Российской Федерации*, 2014

Strony internetowe:

1. www.static.kremlin.ru
2. www.viperson.ru
3. www.sputniknews.com
4. www.latimes.com
5. www.niniwa22.cba.pl
6. www.rg.ru
7. www.tvn24.pl
8. www.armia24.pl
9. www.lenta.ru
10. www.tradingeconomics.com
11. www.dziennikzbrojny.pl
12. www.wikipedia.org
13. www.globaleurope.ideasoneurope.eu
14. www.vpk-news.ru
15. www.wyborcza.pl
16. www.globalresearch.ca
17. www.swiat.newsweek.pl
18. www.rt.com
19. www.tokfm.pl
20. www.un.org
21. www.msz.gov.pl
22. www.zw.lt
23. www.inmoscowsshadows.wordpress.com
24. www.fakty.interia.pl
25. www.osw.waw.pl

